

Либерализация на енергийния пазар
Енергийна борса

доц. Симеон Елазаров

Либерализация на енергийния пазар – проблемите:

1. БЕХ- прекалена централизация и скъпо “затваряне” на цикъла.
2. НЕК– купува скъпо ел. енергия от заводски ел. централи и топлофикации и им продава евтин ток; сключва дългосрочни договори.
3. ЕСО- такси за достъп до мрежата и за пренос; заплащане на балансиращата енергия.
4. Производителите- ТЕЦ купуват квоти за CO₂; делът на ВЕИ е нараснал значително; имат резерви, но “изяждат” развитието си.
5. Пазарите- регулираният намалява, а свободния се увеличава.
6. Потреблението на ел. енергия намалява.
7. Износът е ограничен.
8. “Замразени” инвестиционни проекти и скъпи инвестиц. Решения
9. Непрозрачност на ценообразуването на ел. ток.

Либерализация на енергийния пазар

1. Ден първи на свободния пазар за електричество: 19.09.2004 г.
За краен срок на либерализацията бе обявена 2007 г.
2. Съвместен проект на НЕК и ССБ АД за търгуване на ел. ток на стокова борса: октомври 2004 г. - януари 2005 г.
3. Проучване на чужд опит. (ОРКОМ с нова платформа)-2005 г.
4. Съвместен семинар на БСК, МИЕ, ДКСБТ и ССБ АД по инфраструктура и процедури на сделките с емисионни квоти на CO₂ и търгуването им на стокова борса – европейския опит (2006 г.).
5. Обучение по енергийни борси с Usonomics и АУБ – 2007 г.
6. Семинар на ССБ АД по електронна търговия и борсова търговия на ел. ток с лектори от Trauport и London Clearing House. (2008 г.)
С участие на специалисти от ДКЕВР, НЕК, АОП, ДКСБТ и бизнеса.
7. Заключителен доклад “Енергийна борса”. (2009 г.)
8. Практически стъпки по въвеждане в действие на енергийна борса 2010 – 2012 гг.
9. Практически проблеми – малък брой лицензирани търговци и др.

Енергийна борса – проблеми за решаване

1. Тип борсов пазар: стокова или фондова борса?
2. Представителност: регионална, национална или местна.
3. Участниците: производителите, търговците, потребителите.
4. Обхват: ел. ток, газ, квоти за парникови газове, енергоносители.
5. Правен характер: публичноправна или частноправна институция
6. Организираност: организиран или високоорганизиран пазар.
7. Форма: постоянно действащ аукцион, спот борса, срочна борса.
8. Начин на сключване на сделките: присъствено или електронно.
9. Стандартизиране на контрактите.
10. Избор на платформа.
11. Клиринговата къща.
12. Законовата рамка и подзаконовите нормативни документи.

Енергийна борса - подход

1. Определяне на продуктовата верига:

Производство – пренос – разпределение - потребление.

2. Пазарите: на производителите, на търговците, на потребителите

3. Пазар на едро-свободен пазар, пазар на дребно-регулиран пазар

4. Пазар на производителите – постоянно действащ аукцион.

5. Пазари на търговците: спот борса и срочна борса.

6. Спот пазара: ”ден напред” и ”балансиращ”.

7. Проблеми на преносната и разпределителните мрежи.

Борси и борсови продукти

Ресурсните пазари

- монопол или не ?

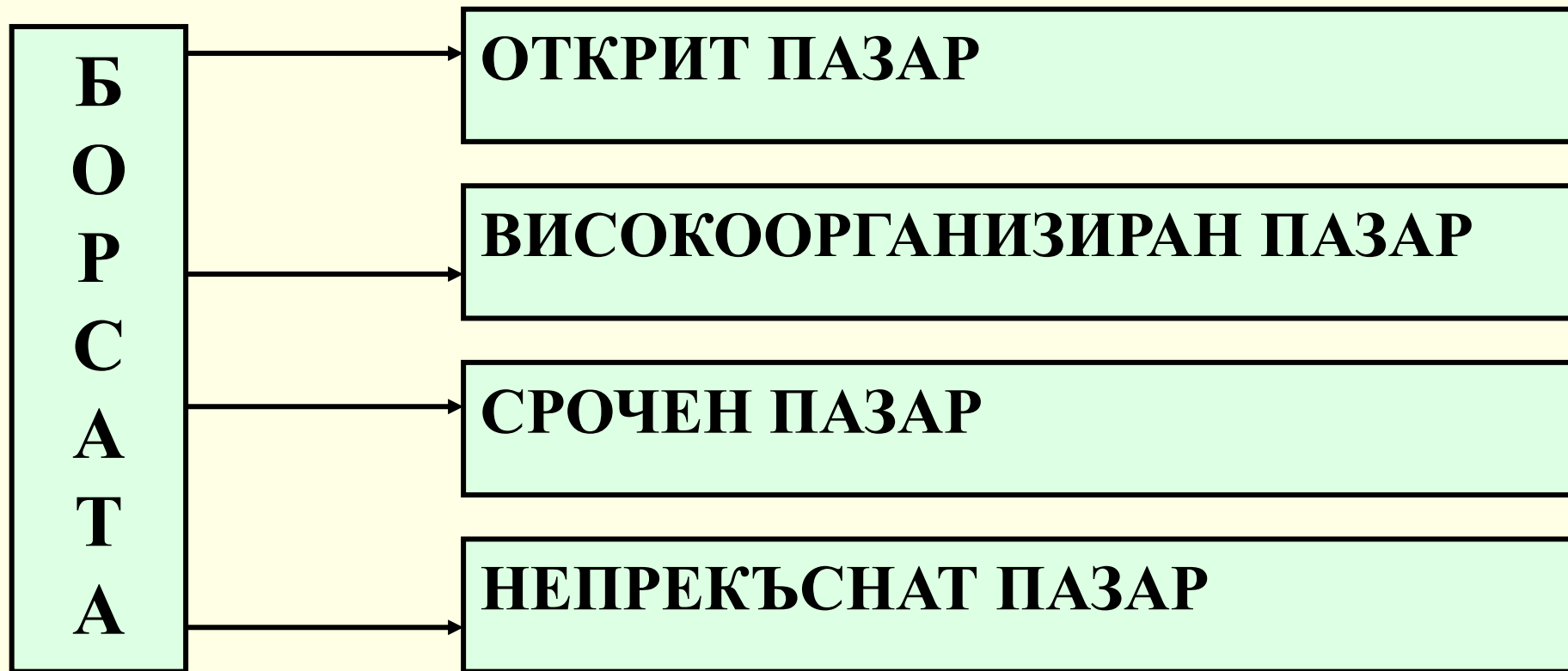
**ГЛАВНИ
ХАРАКТЕРИСТИКИ
НА ОТКРИТИЯ
ПАЗАР (БОРСАТА)**

всеобща достъпност

абсолютна равнопоставеност

пълна прозрачност

Характеристики на борсите

Срочен пазар и срочни сделки

FUTURES

- стандартизиран договор
- за продажба
- на определен актив
- с бъдеща доставка и
- последващо плащане
- на фиксирана днес цена

OPTIONS

- придобиване на правото, ч/з
- стандартизиран договор
- за продажба
- на определен актив
- с бъдеща доставка и
- последващо плащане
- на фиксирана днес цена,
- но не и задължението непременно да го реализира

Други срочни сделки:

1. **Forward** - забавена доставка и отложено плащане
2. **Back to back** – закупуване на актив с цел продажбата му
3. **Straddle** – продажба и покупка на един и същи актив
4. **Spread** - продажба и покупка на свързани активи
5. **Crush spread** – комбинация от спредове
6. **Arbitrage** – обратни позиции на различни пазари
7. **Swap** – комбинация от cash и forward
8. **Switch** – замяна на един актив със същия в друг период
9. **Repo** – продажба с условие за обратно изкупуване след време
10. **Butterfly**

Борсови активи

Деривативи

*Инвестиционни
ценни книги*

*Финансови
активи*

*Материални
активи*

***МАТЕРИАЛНИТЕ* борсови активи**

ТЕ са:

дългосъхраняеми,

партиднозаменяеми,

делими,

масови,

необходими

ежедневно в големи

количества на бизнеса

Биват:

изходни суровини

първични материали

минерали

енергоносители

Материални борсови стоки

*Изходни земеделски суровини и материали
за хранително-вкусовата промишленост:*

* зърно, месо, варива, сол, захар, олио и т.н.

*Изходни суровини и първични материали
за леката промишленост:*

* дървесина, каучук, влакна (лен, вълна, коноп,
памук, сурова коприна) и т.н.

*Изходни суровини и първични материали
за тежката промишленост:*

* метали, енергоносители и т.н.

НОВИТЕ

МАТЕРИАЛНИ

БОРСОВИ

**** ЕЛЕКТРИЧЕСКИ ТОК***

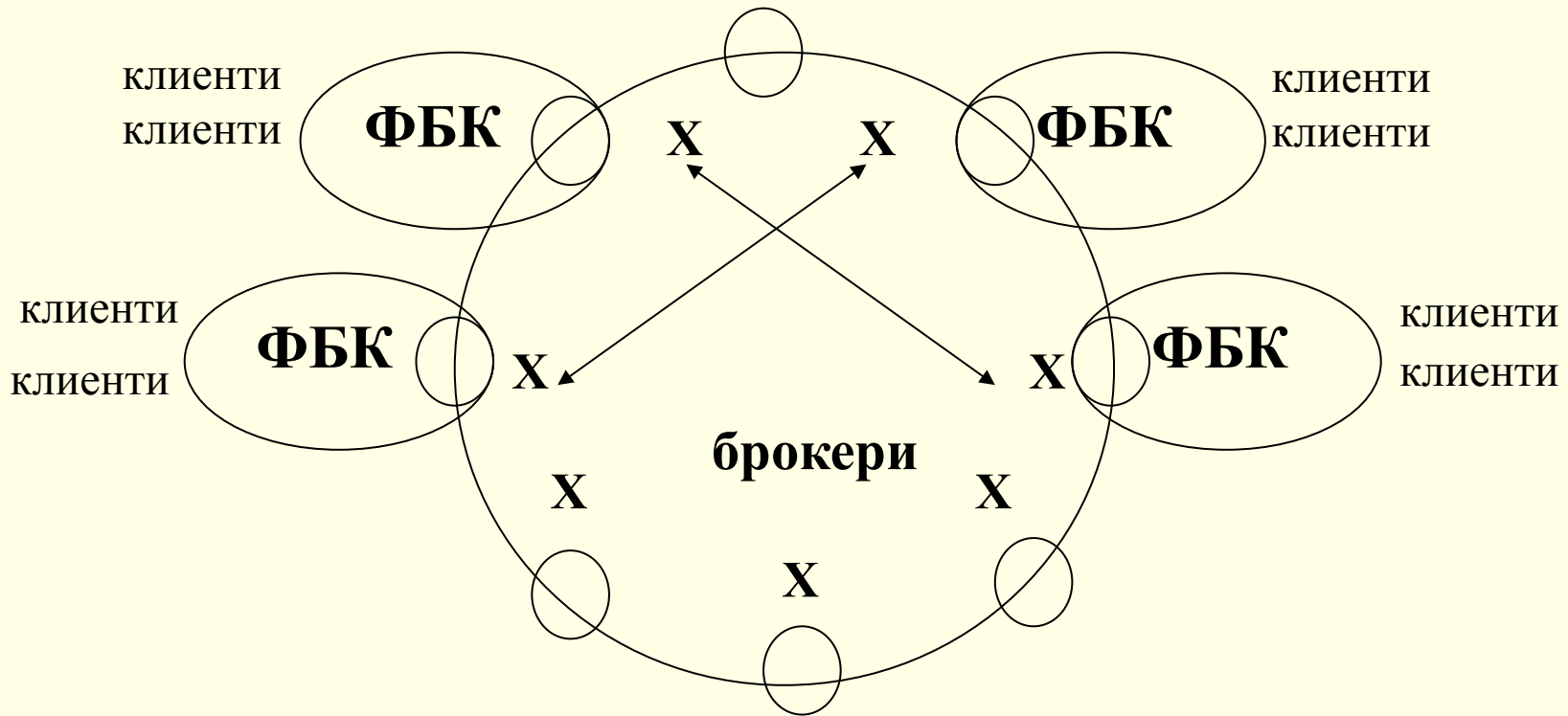
СТОКИ

**** ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ (КАРБОН)***

- **Борси за електричество в Европа:**

Русия (ATS), Скандинавия (NORDPOOL), Полша (PPX), Великобритания (UKPX), Франция (Power Next), Испания (OMEL), Португалия (OMIP), Италия (GME), Австрия (EXAA), Германия (EEX), Словения (Volzen), Словакия, Румъния, Чехия и др.

Участници в борсовата търговия

членове на
борсата

Механизъм

на борсовата търговия

(ключови думи)

- **Концентрация (няма граници)**
- **Специализация (борсови кръгове)**
- **Стандартизация (количества, цена)**
- **Типизация (видове стоки, време на доставка)**
- **Унификация (качество, място на доставка)**

Основни стратегии

и главни участници

в срочната борсова търговия

“ХЕДЖИРАНЕ”

“СПЕКУЛИРАНЕ”

Борсови операции:

I. Главно предназначение на съвременната срочна борса е управление на риска от непредвидимата ценова конюнктура.

Борсови операции:

II. Основни функции за реализация на предназначението:

** “откриване” на цената*

** информационна*

** регулативна*

Борсови операции:

III. Основни стратегии и

главни типове участници в

срочната борсова търговия

ХЕДЖИРАНЕ и

СПЕКУЛИРАНЕ

(хеджъри и спекуланти)

Борсови операции:

IV. ХЕДЖЪР

*Играе на борсата за да
защити печалбата, която е
направил в своя бизнес.*

*Не очаква печалба от
борсата, а иска да предотврати
загубата.*

Борсови операции:

V. СПЕКУЛАНТ

Играе на борсата за да спечели, рискувайки.

Не се интересува от борсовата стока с която играе, а търси печалба.

Борсови операции:

VI. БОРСОВАТА ТЪРГОВИЯ

стратегическа “игра” с положителен резултат:

** ХЕДЖЪР срещу ХЕДЖЪР*

0:0 (и двамата не губят и не печелят)

** ХЕДЖЪР срещу СПЕКУЛАНТ*

0:1 (единият не губи, а другият печели)

** СПЕКУЛАНТ срещу СПЕКУЛАНТ*

1:-1 (единият печели, а другият губи)

ДИСКУСИЯ

Благодаря Ви за вниманието !

Очаквам Вашите въпроси !